Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (piąta izba)

z dnia 13 lutego 2025 r.*

Odesłanie prejudycjalne – Dyrektywa 2002/22/WE (dyrektywa o usłudze powszechnej) – Sieci i usługi łączności elektronicznej – Usługa powszechna i prawa użytkowników – Ochrona konsumentów – Umowy zawierane między konsumentami a przedsiębiorstwem świadczącym usługi łączności elektronicznej – Ułatwienia przy zmianie dostawcy usług – Artykuł 30 ust. 5 – Początkowy okres zobowiązania – Pojęcie

W sprawie C-612/23

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Oberlandesgericht Düsseldorf (wyższy sąd krajowy w Düsseldorfie, Niemcy) postanowieniem z dnia 21 września 2023 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 6 października 2023 r., w postępowaniu:

Verbraucherzentrale Berlin eV

przeciwko

Vodafone GmbH,

TRYBUNAŁ (piąta izba),

w składzie: M.L. Arastey Sahún, prezes izby, D. Gratsias (sprawozdawca), E. Regan, J. Passer i B. Smulders, sędziowie,

rzecznik generalny: J. Richard de la Tour,

sekretarz: A. Calot Escobar,

uwzględniając pisemny etap postępowania,

rozważywszy uwagi, które przedstawili:

– w imieniu Verbraucherzentrale Berlin eV – S. Fitzner, Rechtsanwältin,

– w imieniu Vodafone GmbH – Ch. Rohnke, Rechtsanwalt,

– w imieniu Komisji Europejskiej – O. Gariazzo, L. Malferrari oraz G. Meessen, w charakterze pełnomocników,

* Język postępowania: niemiecki.

podjąwszy, po wysłuchaniu rzecznika generalnego, decyzję o rozstrzygnięciu sprawy bez opinii,

wydaje następujący

Wyrok

1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 30 ust. 5 dyrektywy 2002/22/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 7 marca 2002 r. w sprawie usługi powszechnej i związanych z sieciami i usługami łączności elektronicznej praw użytkowników (dyrektywy o usłudze powszechnej) (Dz.U. 2002, L 108, s. 51), zmienionej dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/136/WE z dnia 25 listopada 2009 r. (Dz.U. 2009, L 337, s. 11) (zwanej dalej „dyrektywą o usłudze powszechnej").

2 Wniosek ten został złożony w ramach sporu pomiędzy Verbraucherzentrale Berlin eV, stowarzyszeniem ochrony konsumentów (zwanym dalej „stowarzyszeniem ochrony konsumentów"), a Vodafone GmbH, dostawcą usług telekomunikacyjnych, w tym w dziedzinie telefonii komórkowej, w przedmiocie praktyki handlowej stosowanej przez tego dostawcę wobec konsumentów.

Ramy prawne

Prawo Unii

Dyrektywa o usłudze powszechnej

3 Motywy 2, 30 i 49 dyrektywy o usłudze powszechnej mają następujące brzmienie:

„(2) Na mocy art. 153 [WE] Wspólnota [Europejska] powinna mieć wkład w ochronę konsumentów.

[…]

(30) Umowy to dla użytkowników i konsumentów ważne narzędzie zapewnienia minimalnego poziomu przejrzystości informacji i zabezpieczenia prawnego. […] W uzupełnieniu przepisów niniejszej dyrektywy do transakcji konsumenckich dotyczących sieci i usług elektronicznych stosują się wymagania istniejącego ustawodawstwa Wspólnoty dotyczącego ochrony konsumentów w odniesieniu do umów […]. W szczególności konsumenci powinni mieć minimum pewności prawnej odnośnie do ich stosunków umownych z bezpośrednim dostawcą usług telefonicznych, takiej, aby warunki umowy, warunki, jakość usług, warunki rozwiązania umowy i zaprzestania świadczenia usługi, środki kompensacyjne i rozwiązywanie sporów były określone w ich umowach. […]

[…]

(49) Niniejsza dyrektywa powinna zapewniać elementy ochrony konsumenta, włączając jasne warunki umowne i rozwiązywanie sporów oraz przejrzystość taryf dla konsumentów. […]".

4 Artykuł 20 tej dyrektywy, zatytułowany „Umowy”, przewiduje w ust. 1:

„Państwa członkowskie zapewniają, aby w przypadku wykupienia abonamentu na usługi zapewniające przyłączenie do publicznej sieci łączności lub publicznie dostępnych usług łączności elektronicznej konsumenci oraz inni użytkownicy końcowi, którzy się o to zwrócą, mieli prawo do zawarcia umowy z przedsiębiorstwem lub przedsiębiorstwami zapewniającymi takie przyłączenie lub świadczącymi takie usługi. […]”.

5 Artykuł 30 tej dyrektywy, zatytułowany „Ułatwienia przy zmianie dostawcy usług”, stanowi w ust. 5:

„Państwa członkowskie zapewniają, aby umowy zawierane między konsumentami a przedsiębiorstwami świadczącymi usługi łączności elektronicznej nie wprowadzały początkowego okresu zobowiązania przekraczającego 24 miesiące. Państwa członkowskie zapewniają również, aby przedsiębiorstwa oferowały użytkownikom możliwość podpisania umowy na okres nieprzekraczający 12 miesięcy”.

Dyrektywa 2009/136

6 Zgodnie z motywem 47 dyrektywy 2009/136:

„Aby odnieść pełną korzyść z konkurencji, konsumenci powinni być w stanie dokonywać świadomych wyborów i – gdy leży to w ich interesie – zmieniać dostawców. Istotne jest zapewnienie, aby możliwości tej nie ograniczały przeszkody prawne, techniczne ani praktyczne, w tym warunki umów, procedury i opłaty. Nie wyklucza to jednak wprowadzania racjonalnie uzasadnionych minimalnych okresów umownych w umowach z udziałem konsumentów. Możliwość przeniesienia numeru jest jednym z kluczowych czynników ułatwiających wybór konsumentowi oraz skutecznym elementem konkurencji na rynku łączności elektronicznej i powinna być realizowana w jak najkrótszym czasie, tak aby numer był aktywowany i gotowy do wykorzystania w ciągu jednego dnia roboczego, a użytkownik nie doświadczał braku usługi trwającego dłużej niż jeden dzień roboczy. Właściwe organy krajowe mogą zalecić ogólny proces przenoszenia numerów, uwzględniając krajowe przepisy dotyczące umów oraz rozwój technologii. Doświadczenie niektórych państw członkowskich pokazuje, że istnieje ryzyko przenoszenia numerów konsumentów do innego dostawcy bez udzielenia przez nich zgody. Chociaż sprawą tą powinny zająć się w głównej mierze organy powołane do egzekwowania prawa, państwa członkowskie powinny być w stanie nakładać takie minimalne proporcjonalne środki w odniesieniu do przenoszenia numeru, w tym odpowiednie kary, które są niezbędne do zminimalizowania takiego zagrożenia oraz zapewnienia konsumentom ochrony w trakcie przenoszenia numeru bez zmniejszania dla nich atrakcyjności tego procesu”.

Dyrektywa (UE) 2018/1972

7 Dyrektywa o usłudze powszechnej została uchylona dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/1972 z dnia 11 grudnia 2018 r. ustanawiającą Europejski kodeks łączności elektronicznej (Dz.U. 2018, L 321, s. 36). Zgodnie z tabelą korelacji zawartą w załączniku XIII do

tej dyrektywy art. 30 ust. 5 dyrektywy o usłudze powszechnej odpowiada art. 105 ust. 1 dyrektywy 2018/1972. Ów art. 105, zatytułowany „Okres obowiązywania umowy i rozwiązanie umowy", ma następujące brzmienie:

„1. Państwa członkowskie zapewniają, aby warunki i procedury regulujące rozwiązanie umowy nie zniechęcały do zmiany podmiotu świadczącego usługi oraz aby umowy zawierane między konsumentami a dostawcami świadczącymi publicznie dostępne usługi łączności elektronicznej inne niż usługi łączności interpersonalnej niewykorzystujące numerów oraz inne niż usługi transmisji używane do świadczenia usług łączności maszyna–maszyna przewidywały okres zobowiązania nie dłuższy niż 24 miesiące. Państwa członkowskie mogą przyjąć lub utrzymać przepisy zezwalające na krótsze maksymalne okresy zobowiązania umownego.

[…]

3. W przypadku gdy postanowienia umowy lub przepisy prawa krajowego przewidują automatyczne przedłużenie zawartej na czas określony umowy o usługę łączności elektronicznej inną niż usługi łączności interpersonalnej niewykorzystujące numerów oraz inną niż usługi transmisji używane do świadczenia usług łączności maszyna–maszyna, państwa członkowskie zapewniają, aby po takim przedłużeniu [użytkownicy końcowi mieli prawo do rozwiązania umowy w każdym momencie] z zastosowaniem okresu wypowiedzenia określonego przez państwa członkowskie, nie dłuższego niż miesiąc, bez ponoszenia jakichkolwiek kosztów, z wyjątkiem kosztu otrzymywania usługi podczas okresu wypowiedzenia. Przed automatycznym przedłużeniem umowy dostawcy – w sposób wyraźny i w odpowiednim czasie oraz na trwałym nośniku – informują użytkowników końcowych o wygaśnięciu zobowiązania umownego i o sposobach rozwiązania umowy. Ponadto dostawca jednocześnie udziela użytkownikom końcowym porad na temat najlepszych taryf dotyczących jego usług. Dostawcy przekazują użytkownikom końcowym informacje o najlepszych taryfach co najmniej raz do roku.

[…]".

8 Zgodnie, odpowiednio, z art. 124 i 125 tej dyrektywy termin jej transpozycji do porządków prawnych państw członkowskich upłynął w dniu 21 grudnia 2020 r., a dyrektywa o usłudze powszechnej została uchylona ze skutkiem od tego samego dnia.

Prawo niemieckie

9 Zgodnie z § 43b Telekommunikationsgesetz (ustawy o telekomunikacji) z dnia 22 czerwca 2004 r. (BGBl. 2004 I, s. 1190), w brzmieniu mającym zastosowanie do sporu w postępowaniu głównym (zwanej dalej „TKG"):

„Początkowy okres zobowiązania wynikający z umowy między konsumentem a dostawcą publicznie dostępnych usług łączności nie może przekraczać 24 miesięcy. […]".

10 Paragraf 307 Bürgerliches Gesetzbuch (kodeksu cywilnego, zwanego dalej „BGB") stanowi:

„(1) Postanowienia ogólnych warunków umów są bezskuteczne, jeżeli są niewspółmiernie niekorzystne dla drugiej strony umowy z dostawcą w sposób sprzeczny z zasadą dobrej wiary. Niewspółmiernie niekorzystne traktowanie może wynikać także z tego, że dane postanowienie nie jest jasne i zrozumiałe.

(2) Niekorzystne traktowanie należy przyjąć w razie wątpliwości, jeśli dane postanowienie:

1. jest nie do pogodzenia z zasadniczymi założeniami ustawowej regulacji, od której jest czynione odstępstwo, lub

2. ogranicza istotne prawa lub obowiązki wynikające z charakteru umowy w ten sposób, że zagrożone jest osiągnięcie celu umowy.

(3) Ustępy 1 i 2 oraz §§ 308 i 309 stosuje się tylko do postanowień w ogólnych warunkach umów, na podstawie których uzgadniane są uregulowania odmienne od przepisów ustawowych lub je uzupełniające. Inne przepisy mogą nie mieć zastosowania na podstawie ust. 1 zdanie pierwsze w związku z ust. 1 zdanie drugie".

11 Zgodnie z art. 309 BGB:

„Nawet w zakresie, w jakim dopuszczalne są odstępstwa od przepisów prawa, [poniższe] postanowienia zawarte w ogólnych warunkach umów nie wywołują skutków prawnych[:]

[…]

9. w przypadku stosunku umownego, którego przedmiotem jest regularna dostawa towarów lub regularne świadczenie usług lub robót przez użytkownika,
   a) okres obowiązywania umowy wiążącej drugą stronę umowy przez okres dłuższy niż dwa lata,
   b) dorozumiane przedłużenie stosunku umownego łączącego drugą stronę umowy, chyba że stosunek umowny zostanie przedłużony na czas nieokreślony, a druga strona umowy ma prawo do rozwiązania przedłużonej umowy w dowolnym momencie z zachowaniem okresu wypowiedzenia nie dłuższego niż miesiąc,

[…]".

Postępowanie główne i pytanie prejudycjalne

12 Stowarzyszenie ochrony konsumentów wniosło przeciwko Vodafone powództwo o zaniechanie do Landgericht Düsseldorf (sądu krajowego w Düsseldorfie, Niemcy) oparte na rzekomym naruszeniu przez Vodafone przepisów krajowych w dziedzinie ochrony konsumentów ze szkodą dla klientów, takich jak klienci nr 1 i nr 2 wymienieni we wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym.

13 Każdy ze wskazanych klientów zawarł z Vodafone pierwszą umowę na czas określony. W 2018 r., przed wygaśnięciem umów, każdy z tych dwóch klientów chciał zmienić formułę swojego abonamentu, aby w zamian za wyższą opłatę miesięczną uzyskać możliwość zakupu nowego telefonu komórkowego po obniżonej cenie.

14 W tym celu klient nr 1 podpisał aneks do swojej pierwszej umowy, w którym wskazano, że chodzi o „nową umowę" zawartą „przed końcem okresu zobowiązania" i że nowy okres zobowiązania wynoszący 24 miesiące rozpocznie bieg od pierwszego dnia następującego po upływie okresu zobowiązania pierwotnej umowy. Klient ten niezwłocznie otrzymał uzgodniony telefon komórkowy, a Vodafone niezwłocznie zastosował nową taryfę przewidzianą w tym aneksie.

15 Ze swej strony klient nr 2 podpisał dokument zatytułowany „Przedłużenie umowy”, w którym ustalono okres obowiązywania umowy wynoszący 26 miesięcy. W tym względzie Vodafone wyjaśnił temu klientowi, że pozostały okres obowiązywania pierwszej umowy, którą ów klient podpisał i która jeszcze nie wygasła, powinien zostać dodany do minimalnego 24-miesięcznego okresu obowiązywania umowy.

16 Na poparcie swojego powództwa o zaniechanie stowarzyszenie ochrony konsumentów podniosło, że ze względu na praktykę handlową opisaną w pkt 14 i 15 niniejszego wyroku klienci byli związani umownie przez okres dłuższy niż 24 miesiące, z naruszeniem § 43b zdanie pierwsze TKG, a w każdym razie § 309 pkt 9 lit. a) BGB. Vodafone sprzeciwił się tym zarzutom, podnosząc, że owa praktyka handlowa dotyczyła wyłącznie przedłużania umów uzgodnionych za obopólną zgodą i nieobjętego tymi postanowieniami.

17 Landgericht Düsseldorf (sąd krajowy w Düsseldorfie) częściowo uwzględnił to powództwo, orzekając, że o ile kwestionowana praktyka handlowa nie była sprzeczna z wyżej wymienionymi przepisami, ponieważ przepisy te dotyczyły wyłącznie czasu trwania pierwszych umów, a nie czasu trwania kolejnych umów, takich jak te wynikające z podpisania aneksu i dokumentu, o których mowa, odpowiednio, w pkt 14 i 15 niniejszego wyroku, o tyle umowy zawarte z klientami nr 1 i nr 2 zawierały jednak ogólne warunki naruszające § 307 BGB.

18 Każda ze stron w postępowaniu głównym wniosła apelację od tego wyroku do Oberlandesgericht Düsseldorf (wyższego sądu krajowego w Düsseldorfie, Niemcy), który jest sądem odsyłającym. Sąd ten uwzględnił apelację stowarzyszenia ochrony konsumentów i oddalił apelację Vodafone ze względu na to, że praktyka handlowa, której dotyczy powództwo o zaniechanie, była rzeczywiście sprzeczna ze wspomnianymi przepisami krajowymi interpretowanymi w świetle prawa Unii.

19 Wyrok ten został uchylony przez Bundesgerichtshof (federalny trybunał sprawiedliwości, Niemcy), który przekazał sprawę do ponownego rozpoznania sądowi odsyłającemu, uznając, że istnieją okoliczności faktyczne sporu, które nie zostały wystarczająco precyzyjnie ustalone.

20 Sąd odsyłający, do którego ponownie wniesiono ten spór, uważa, że aneks i wskazany dokument, które zostały podpisane, odpowiednio, przez klientów nr 1 i nr 2, powinny wejść w życie i zostać wykonane od dnia ich podpisania.

21 Sąd ten zastanawia się nad wykładnią pojęcia „początkowego okresu zobowiązania” zawartego w § 43b zdanie pierwsze TKG, którego zakres jest w Niemczech kontrowersyjny.

22 Wedle pierwszego stanowiska pojęcie to odnosi się wyłącznie do pierwszych umów zawartych między klientem a podmiotem świadczącym usługi łączności. W związku z tym ograniczenie czasowe przewidziane w art. 30 ust. 5 dyrektywy o usłudze powszechnej nie ma zastosowania do przedłużeń takich umów, zarówno milczących, jak i wynikających z nowej umowy zawartej między tymi samymi stronami, i to niezależnie od tego, czy przedłużenia te pociągają za sobą zmiany warunków umownych.

23 Zgodnie z drugim stanowiskiem, za którym opowiada się sąd odsyłający, przez „początkowy okres zobowiązania” należy rozumieć każdy czas trwania zobowiązania, przy czym konsument powinien mieć w każdym razie możliwość rozwiązania umowy po upływie maksymalnego 24-miesięcznego okresu obowiązywania umowy, o którym mowa w dyrektywie o usłudze powszechnej. W tym względzie, po pierwsze, taka wykładnia byłaby spójna z celem, o którym mowa w motywie 47 dyrektywy 2009/136, polegającym na przyznaniu konsumentowi możliwości rozwiązania umowy

po upływie minimalnego rozsądnego okresu obowiązywania umowy, „aby odnieść pełną korzyść z konkurencji”. Po drugie, wykładnia pojęcia „początkowego okresu zobowiązania” taka jak przedstawiona w pkt 22 niniejszego wyroku oznaczałaby, że nie istnieją jasne wymogi dotyczące czasu trwania kolejnych umów zawartych między stronami pierwszych umów. Po trzecie, ta ostatnia wykładnia wprowadza rozróżnienie między zwykłym przedłużeniem umowy a zawarciem nowej umowy pociągającej za sobą rozwiązanie wcześniejszej umowy, co uzależnia stosowanie dyrektywy o usłudze powszechnej od pojęć krajowych.

24 Zdaniem sądu odsyłającego pominięcie w art. 105 ust. 1 dyrektywy 2018/1972 słowa „początkowy” zawartego w art. 30 ust. 5 dyrektywy o usłudze powszechnej można wyjaśnić tym, że kwestia automatycznego przedłużania umów na czas określony jest obecnie uregulowana w art. 105 ust. 3 tej dyrektywy.

25 W tych okolicznościach Oberlandesgericht Düsseldorf (wyższy sąd krajowy w Düsseldorfie) postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującym pytaniem prejudycjalnym:

„Czy przez »początkowy okres zobowiązania« [w rozumieniu art. 30 ust. 5 dyrektywy o usłudze powszechnej] należy rozumieć wyłącznie okres obowiązywania umowy pierwotnej, czy również umowę przedłużającą, która jest oparta na aktualnych oświadczeniach woli zawartych i wprowadzonych w życie znaczny czas przed wygaśnięciem umowy pierwotnej, jeżeli przedmiotem tej umowy przedłużającej są zmienione w stosunku do umowy pierwotnej [zobowiązania] przedsiębiorcy i klienta?”.

W przedmiocie pytania prejudycjalnego

26 Poprzez swoje pytanie sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy art. 30 ust. 5 dyrektywy o usłudze powszechnej należy interpretować w ten sposób, że zawarte w tym przepisie pojęcie „początkowego okresu zobowiązania” obejmuje zarówno okres obowiązywania pierwszej umowy zawartej między konsumentem a dostawcą usług łączności elektronicznej, jak i okres obowiązywania kolejnej umowy zawartej między tymi samymi stronami, tak że ta późniejsza umowa nie może narzucać okresu zobowiązania przekraczającego 24 miesiące, w tym również w przypadku, gdy została ona podpisana i wprowadzona w życie przed wygaśnięciem pierwszej umowy.

27 Na wstępie należy zauważyć, że sąd odsyłający uważa, iż dyrektywa o usłudze powszechnej, obecnie uchylona i zastąpiona dyrektywą 2018/1972, ma zastosowanie ratione temporis do sporu w postępowaniu głównym. Wskazuje on w szczególności w tym względzie, że zgodnie z prawem krajowym mającym zastosowanie do tego sporu powództwo takie jak wytoczone przez stronę powodową w postępowaniu głównym może zostać uwzględnione tylko wtedy, gdy kwestionowana praktyka handlowa była niezgodna z prawem w czasie zaistnienia okoliczności faktycznych leżących u podstaw takiego powództwa. Tymczasem w niniejszej sprawie okoliczności te miały miejsce przed wejściem w życie dyrektywy 2018/1972, w związku z czym to w świetle dyrektywy o usłudze powszechnej należy oceniać praktykę handlową rozpatrywaną w postępowaniu głównym.

28 W tym względzie wystarczy przypomnieć, że wyłącznie do sądów krajowych należy określenie ram faktycznych i prawnych, w które wpisują się postawione przez nie pytania [postanowienie z dnia 25 marca 2022 r., IP i in. (Ustalenie prawdziwości okoliczności faktycznych w postępowaniu

głównym), C-609/21, EU:C:2022:232, pkt 21 i przytoczone tam orzecznictwo]. W odniesieniu do wykładni przepisów krajowego porządku prawnego Trybunał jest co do zasady zobowiązany do oparcia się na stwierdzeniach wynikających z postanowienia odsyłającego. Zgodnie bowiem z utrwalonym orzecznictwem Trybunał nie jest właściwy do dokonywania wykładni prawa wewnętrznego państwa członkowskiego (wyrok z dnia 5 grudnia 2023 r., Deutsche Wohnen, C-807/21, EU:C:2023:950, pkt 36 i przytoczone tam orzecznictwo).

29 W świetle powyższych rozważań należy dokonać wykładni art. 30 ust. 5 dyrektywy o usłudze powszechnej.

30 W tym względzie, co się tyczy w pierwszej kolejności brzmienia tego przepisu, należy stwierdzić, że z jego wersji językowych hiszpańskiej, niemieckiej, greckiej, angielskiej i francuskiej można wywnioskować, iż przymiotnik „initiale”, w rodzaju żeńskim, ma na celu określenie nie „umów” lub „zobowiązania”, lecz „okresu zobowiązania”, co oznacza, że prawodawca Unii nie miał zamiaru wprowadzić rozróżnienia między pierwszymi umowami a kolejnymi umowami zawartymi między tymi samymi stronami. Niemniej jednak inne wersje językowe tego przepisu, takie jak wersje w językach włoskim i portugalskim, można interpretować w ten sposób, że mają one na celu nałożenie wymogu okresu zobowiązania nieprzekraczającego 24 miesiące jedynie w odniesieniu do „początkowego zobowiązania”, czyli w istocie do pierwszej umowy podpisanej przez zainteresowane strony.

31 Tymczasem z utrwalonego orzecznictwa wynika, że przepisy prawa Unii należy interpretować i stosować w sposób jednolity w świetle wersji sporządzonych we wszystkich językach Unii, a w przypadku rozbieżności między tymi różnymi wersjami dany przepis należy interpretować z uwzględnieniem ogólnej systematyki i celu uregulowania, którego stanowi on część (wyrok z dnia 17 stycznia 2023 r., Hiszpania/Komisja, C-632/20 P, EU:C:2023:28, pkt 42 i przytoczone tam orzecznictwo).

32 W tym względzie należy zauważyć w drugiej kolejności, że wykładnia art. 30 ust. 5 dyrektywy o usłudze powszechnej, zgodnie z którą nie można dokonać rozróżnienia pomiędzy pierwszą umową a późniejszą umową zawartą między tymi samymi stronami, jest zgodna z celem tej dyrektywy.

33 Jak wynika bowiem z samego tytułu art. 30 dyrektywy o usłudze powszechnej i z motywu 47 dyrektywy 2019/136, głównym celem tego art. 30 jest ułatwienie konsumentom świadomej zmiany dostawcy, jeżeli leży to w ich interesie, aby umożliwić tym konsumentom odniesienie pełnej korzyści z konkurencji. Tymczasem wykładnia wspomnianego art. 30 w ten sposób, że wyrażenie „początkowy okres zobowiązania” odnosi się jedynie do pierwszych umów zawartych między zainteresowanymi stronami, a nie do kolejnych umów zawartych między tymi samymi stronami, skutkowałaby utrudnieniem, potencjalnie przez długi czas, zmiany dostawcy przez tych konsumentów, a tym samym, w stosownym przypadku, pozbawieniem ich możliwości pełnego skorzystania z konkurencji w danej dziedzinie.

34 W szczególności, po pierwsze, o ile można wprawdzie uznać, że decydując się na ponowne zawarcie umowy z tym samym usługodawcą, konsument wykazuje do niego zaufanie, o tyle nie powinno to jednak, w świetle tego celu, skutkować uniemożliwieniem temu konsumentowi zmiany usługodawcy, gdyby złożono mu bardziej interesującą ofertę.

35 Po drugie, z motywów 2 i 30 dyrektywy o usłudze powszechnej wynika w istocie, że ochrona konsumentów stanowi jeden z celów tej dyrektywy. Tymczasem o ile konsument, decydując się na ponowne podjęcie zobowiązania z tym samym usługodawcą po upływie pierwszego okresu obowiązywania umowy, ma niewątpliwie pewne doświadczenie w praktykach handlowych swojego kontrahenta, o tyle doświadczenie to może okazać się pozbawione znaczenia, jeżeli nowe zobowiązanie wiąże się z obydwu stron ze świadczeniami o charakterze odmiennym od tych, których dotyczy pierwsza umowa. W związku z tym poziom ochrony, z którego powinien korzystać konsument, nie może być niższy, gdy konsument wyraża zgodę na zmiany umowy wiążącej go z usługodawcą, niż wtedy, gdy zobowiązuje się on na mocy takiej umowy po raz pierwszy z nowym usługodawcą.

36 Jest tak tym bardziej w sytuacji takiej jak ta rozpatrywana w postępowaniu głównym, w której późniejsza umowa zawarta między zainteresowanymi stronami zawiera zmiany dotyczące istotnych warunków w stosunku do pierwszej umowy zawartej między nimi, takie jak zmiany dotyczące taryfikacji, treści lub charakteru danych świadczeń.

37 Prawdą jest, że jak wynika z motywu 47 dyrektywy 2009/136, usunięcie wszelkich przeszkód prawnych, technicznych lub praktycznych, które mogłyby utrudnić konsumentom zmianę usługodawcy, nie sięga aż tak daleko, aby zapobiec ustanowieniu w umowach zawieranych z konsumentami rozsądnych minimalnych okresów obowiązywania umowy. Jednakże wykładni art. 30 ust. 5 dyrektywy 2002/22 pozwalającej usługodawcy na narzucenie, w odniesieniu do nowego zobowiązania podjętego wobec jednego z jego abonentów, dłuższego okresu niż maksymalny okres zobowiązania nałożony przez ten przepis nie można uznać za zgodną z celami realizowanymi przez prawodawcę Unii, który ustanowił w tym przepisie ograniczenie czasowe, którego nie należy przekraczać.

38 W świetle całości powyższych rozważań na zadane pytanie trzeba odpowiedzieć, iż art. 30 ust. 5 dyrektywy o usłudze powszechnej należy interpretować w ten sposób, że zawarte w tym przepisie pojęcie „początkowego okresu zobowiązania” obejmuje zarówno okres obowiązywania pierwszej umowy zawartej między konsumentem a dostawcą usług łączności elektronicznej, jak i okres obowiązywania kolejnej umowy zawartej między tymi samymi stronami, tak że ta późniejsza umowa nie może narzucać okresu zobowiązania przekraczającego 24 miesiące, w tym również w przypadku, gdy została ona podpisana i wprowadzona w życie przed wygaśnięciem pierwszej umowy.

W przedmiocie kosztów

39 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (piąta izba) orzeka, co następuje:

Artykuł 30 ust. 5 dyrektywy 2002/22/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 7 marca 2002 r. w sprawie usługi powszechnej i związanych z sieciami i usługami łączności elektronicznej praw użytkowników (dyrektywy o usłudze powszechnej), zmienionej dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/136/WE z dnia 25 listopada 2009 r.,

należy interpretować w ten sposób, że

zawarte w tym przepisie pojęcie „początkowego okresu zobowiązania” obejmuje zarówno okres obowiązywania pierwszej umowy zawartej między konsumentem a dostawcą usług łączności elektronicznej, jak i okres obowiązywania kolejnej umowy zawartej między tymi samymi stronami, tak że ta późniejsza umowa nie może narzucać okresu zobowiązania przekraczającego 24 miesiące, w tym również w przypadku, gdy została ona podpisana i wprowadzona w życie przed wygaśnięciem pierwszej umowy.

Podpisy